

Metall

Johan III: s begravningsvärja, en keltisk bronsmask från tiden omkring Kristi födelse, en nyckel från medeltiden. Metallföremål från vitt skilda kontexter och tider, alla med sin historia för oss att undersöka, förmedla och förvalta.

Beroende bland annat på ursprungsmaterial, tillverkningsteknik, ålder och användning, klarar dessa och andra metallföremål ur vårt gemensamma kulturarv tidens tand mer eller mindre väl. Ädlare metaller som guld och silver är stabilare och mer motståndskraftiga än exempelvis järn och tenn. Statusföremål av ädelmetall bibehålls därför i regel bättre än vardagliga bruksföremål. De har vanligen också använts mindre och med större varsamhet. Det mest avgörande kriteriet för föremålets överlevnad är emellertid den miljö som omger dem över tid. Inget påverkar föremålets nedbrytningshastighet så mycket som drastiska förändringar i omgivande miljö.

Därför är arkeologiska metallföremål generellt mycket kraftigt nedbrutna. De har rört sig från luftmiljö under den förhållandevis korta tid föremålet varit i bruk, till ett långt tidsspänn i markmiljö, och i samband med utgrävning tillbaka till luftmiljö igen. De har därmed utsatts för ett flertal mycket kraftiga miljöförändringar. I jorden har det ofta också funnits rik tillgång på både vatten, syre och salter, samtliga kritiska nedbrytningsfaktorer för metalliska material.

Salter lagras i föremålen

Konserveringsåtgärderna för arkeologiska föremål är därför ofta fler och delvis av annan karaktär än åtgärder för metallföremål som inte legat i jord. Arkeologiska metallföremål, i synnerhet järn, kan vara helt dolda i kraftiga korrosionsskikt och behöva röntgas innan frampreparering och rengöring är möjlig. De salter som från tiden i jorden lagrats i föremålen, och som är en källa till fortsatt korrosion, måste avlägsnas, vilket görs genom urlakning i syreevakuerade vattenbad. I många fall krävs en efterbehandling med korrosionsinhibitor, ett rostskyddsmedel.

Exempel på övriga konserveringsåtgärder, och som också vidtas för andra kulturhistoriska metallföremål, är inledande tillståndsbedömning och skadedokumentation följt av rengöring och eventuell förstärkning eller lagning. Mycket handlar om att avlasta föremålets svaga punkter. Oavsett vilka åtgärder som vidtas arbetar konservatorn med ett försiktigt förhållningssätt gentemot originalföremålet, för att på intet sätt förvanska det källmaterial det utgör.

Kontrollerat klimat för långsiktigt bevarande

För föremålets fortsatta och långsiktiga bevarande är råd och anvisningar för hantering och förvaring av dem helt avgörande. De flesta metallföremål klarar sig så länge temperatur och luftfuktighet hålls stabila, men exempelvis arkeologiskt järn och bronssjuk kopparlegering kräver torr förvaring med en relativ luftfuktighet på högst 18 procent respektive 35 procent, för att hålla fortsatt korrosion i schack. Beroende på vilka föremål som ska förvaras eller visas, måste på så vis museimagasin och montrar klimatanpassas. Föremålen och all den information de bär med sig ska genom fortsatt bevarande och bruk kunna komma alla till del även i framtiden.

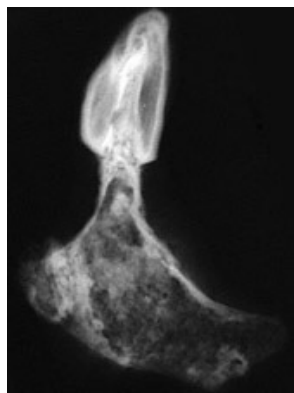

Foto: Katarina Lampel

Foto: Katarina Lampel

Arkeologiska järnföremål kan ligga helt dolda under kraftiga korrosionsskikt. Med hjälp av röntgen kan konservatorn få information om föremålets form och grad av nedbrytning; de mörkare partierna visar mer långtskriden korrosion som kräver särskild uppmärksamhet under konserveringsarbetet. Efter frampreparering har denna krumkniv genomgått urlakning och rostskydds- behandling.
Foto: Katarina Lampel